

EURÓPAI VÁLASZ A BŰNÖZÉS KIHÍVÁSÁRA:
A BŰNMEGELŐZÉS

ELŐSZÓ

A Magyar Kriminológiai Társaság évi rendes beszámoló közgyűlését 1990. május 25-én tartotta.

A Társaság, hagyományainak megfelelően, ismét fontos tudományos kérdés napirendre tűzésével emelte a közgyűlés jelentőségét. A bevezető előadást Kacziba Antal tartotta "Európai válasz a bűnözés kihívásaira: a bűnmegelőzés" címmel. Az előadó az ENSZ és az Európa Tanács ajánlásaira építve vázolja fel a követendő bűnmegelőzési stratégiákat, a hatékony prevenció eszköz- és intézményrendszerét. A megelőzést döntően állami, kormányzati feladatként határozza meg, de szerepet tulajdonít a megelőzésben a társadalom kis-közösségeinek és nyomatékosítja az állampolgárokat megillető alkotmányos jogok és az emberi méltóság tiszteletben tartásának szükségességét.

Az előadás mellékleteként közöljük az Európa Tanács ajánlását a bűnmegelőzés szervezéséről. Közöljük továbbá a Társaság Igazgató Tanácsának beszámolóját az 1989-90. évben végzett tevékenységről.

A Szerkesztő

Szabó András:

Elnöki megnyitó

Tisztelt Kollegák, Kedves Barátaim!

Mai tanácskozásunk egy régen érlelődő témát tűzött napirendjére: a bűnmegelőzés kérdéskörét. A kriminológia szinte megszületése és önállósodása óta társadalmi missziót teljesít azzal, hogy hangsúlyozza: a bűnözés elleni küzdelem legolcsóbb és leghatékonyabb módja a megelőzés, és hogy ez ösztársadalmi feladat. Igen ám, de a társadalom vagy akár az ösztársadalom nem képes általában és közvetlenül cselekedni, hanem csak erre a célra rendelt szervei és szervezetei útján. Ma éppen olyan fordulat előtt állunk, amikor megkezdődhet ennek a felismerésnek megfelelően a társadalmi bűnmegelőzés szervezet- és intézményrendszerének kiépítése, - hogy a most elhangzó előadás címét idézzem, - hogy európai választ adhassunk a bűnözés kihívásaira.

Dr. Kacziba Antal /r. ezredes, az ORFK Bűnügyi Csoportfőnökség Bűnmegelőzési Osztályának vezetője/

előadása

EURÓPAI VÁLASZ A BŰNÖZÉS KIHÍVÁSÁRA:
A BŰNMEGELŐZÉS

Tisztelt Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!

Mindenekelőtt engedjék meg, hogy köszönetet mondjak azért a megtiszteltető lehetőségért, hogy Önök előtt számolhatok be a bűnmegelőzési elképzeléseimről és mindarról, ami ezekből már megvalósult, vagy a megvalósulás irányába halad.

Nem kis izgalommal készültem a mai napra, hiszen előttem e témáról a hazai jogtudomány és kriminológia mindnyájunk által elismert képviselői már több alkalommal szóltak. Ez munkámban hallatlan nagy segítséget jelent, de egyben - mondanivalóm kifejtésekor - súlyos feladatokat is ró rám. Tudom ugyanis, hogy Önök most nem arra kíváncsiak, hogy miként tudom felmondani a nagyoktól tanult leckét, vagy hogy miként vagyok képes interpretálni az olvasónaplóm tartalmát. Azt remélem, hogy az Önök megtisztelő figyelmére ma elsősorban az érdekes, hogy a hazai és a külföldi bűnügyi tudományok eredményei, a nemzetközi tapasztalatok alapján miként építhető ki és hogyan működtethető a jogállam bűnmegelőzési rendszere. Mondanivalómat e szempontoknak megfelelően szeretném felépíteni, nem megfélekedve arról, hogy a bűnmegelőzés terén eddig elért eredményeinket elsősorban a hazai bűnügyi tudományokra támaszkodva értük el. Kötelességemnek tartom azt is, hogy köszönetet mondjak a Társaságnak és külön is az Elnökségnek mindazért, amit a hazai bűnmegelőzési rendszer kiépítése érdekében tettek. A legcsekélyebb túlzás nélkül állítható: ma már tudománytörténeti tény, hogy a

magyar bűnmegelőzési rendszer elméleti alapjainak megteremtése, működőképes rendszerré történő kiépítésének szorgalmazása, sőt aktív - és hadd tegyem hozzá türelmes - támogatása az általunk ismert tudósoknak és legalább ilyen mértékben magának a Kriminológiai Társaságnak köszönhető. Azt hiszem, hogy a Társaság tagjaként joggal lehetünk büszkék e tényre, hiszen a magunk módján mindnyájan hozzájárultunk ahhoz, hogy a tudomány és az államigazgatási gyakorlat jövőben kívánatos kapcsolatát előre jelezve, a tudományos törekvések a szemünk láttára válhatnak a bűnmegelőzési gyakorlat irányító eszméivé és annak tartalmát meghatározó elvekké. Mint a társaság tagja, teljes elkötelezettséggel tudom vállalni, hogy a magam helyén és feladataim körében a jövőben is mindent megteszek azért, hogy ez a gyümölcsöző együttműködés az eddigi szellemben fennmaradjon.

Hazánk Európára tekint

és ez felfogásom szerint konkrét elhatározásokat, politikai, gazdasági, társadalomépítési és tudományos törekvéseket is jelent. Az a tapasztalatom - amit számos tudományos mű támaszt alá -, hogy a hazai bűnügyi tudományok reprezentánsai nem ma és nem is a közeli múltban kezdtek Európára figyelni. Ezért /most/, amikor az Európához történő felzárkózás az állam életét vezérlő eszmék rangjára emelkedett, szerencsénkre rendelkezésünkre állnak mindazon ismeretek, amelyek birtokában van honnan elindulnunk. A hazai bűnügyi tudományok képviselői jelen vannak Európa, sőt a világ számottevő tudományos fórumain, ott tekintélyt élveznek és ismereteiket eddig is készséggel osztották meg mindazon szakemberekkel, akik úgy vélték, hogy erre munkájuk végzéséhez szükségük van.

Kiemelkedő jelentőséget tulajdonítunk az ENSZ Bűnmegelőzési és Ellenőrzési Bizottsága által ötévenként szervezett Bűnmegelőzési Kongresszusoknak, illetve az ott kidolgozott ajánlásoknak. Amint azt Szűk László kitűnő összefoglaló tanulmányából tudjuk, az ENSZ Bűnmegelőzési és El-

lenőrzési Bizottságának szervezésében 1955. óta rendszeresen sor kerül bűnmegelőzési kongresszusokra.

Az ENSZ bűnmegelőzési tevékenységének indokai és céljai magából az Alapokmányból vezethetők le. E szerint: "Az Egyesült Nemzetek célja, hogy gazdasági, szociális, kultúrális vagy emberbaráti jellegű nemzetközi feladatok megoldása útján, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok mindenki részére, fajra, nemre, nyelvre vagy vallásra való tekintet nélkül történő tiszteletbentartásának előmozdítása és támogatása révén nemzetközi együttműködést létesítsen."

Az ENSZ bűnmegelőzési kompetenciáját és elkötelezettségét az 1985-ben Milánóban megtartott bűnmegelőzési kongresszuson elfogadott Milánói Akcióterv 1. pontja tartalmazza: "A bűnözés országos és némely vonatkozásban nemzetközi méretekben jelentős probléma. A bűnözés bizonyos formái gátolhatják a népek politikai, gazdasági, társadalmi és kultúrális fejlődését és fenyegetik az emberi jogokat, valamint a békét, a stabilitást és a biztonságot. Ez bizonyos esetekben összehangolt választ követel a nemzetek közösségétől a bűnelkövetési alkalmak csökkentése és olyan releváns társadalomgazdasági tényezők felé fordulást, mint például a szegénység, egyenlőtlenség, munkanélküliség. Az ENSZ egyetemes fórumának jelentős szerepet kell játszania és hatásozabban hozzájárulnia a sokoldalú együttműködéshez."

Az eddig megtartott hét bűnmegelőzési kongresszus /Genf 1955., London 1960., Stockholm 1965., Kyoto 1970., Genf 1975., Caracas 1980., Milánó 1985./ tárgyköréit vizsgálva megállapítható, hogy e tanácskozások maradék nélkül visszaigazolták az Alapokmányban és az Akciótervben megfogalmazott törekvéseket.

Számunkra rendkívül hasznos tapasztalatok tárházának bizonyult a bűnözés politikauzális magyarázata és ebből adódóan a bűnmegelőzés rendszerének korszerű megközelítés. Különös figyelmet

fordítunk a sértetti problémakörre, valamint a fiatalok bűnözés megelőzése érdekében kidolgozott ajánlásokra. A hazai bűnmegelőzési ajánlások kidolgozása során zsinórmértéknek tekintve hasznosítottuk a humanizmus és az emberi jogok elsőbbségének biztosítására kidolgozott elveket és gyakorlati ajánlásokat. Lényegesnek tartom e fórumon is megemlíteni, hogy hazánkban az Igazságügyi Minisztérium irányítása mellett az ENSZ bűnmegelőzési tevékenységével összefüggő magyarországi feladatok összehangolására tárcaközi koordinációs bizottság működik. E meglehetősen hosszú és bürokratikus hangzó elnevezéssel tevékenykedő testület - nevével ellentétben - igen sokat tett azért, hogy az ENSZ bűnmegelőzési törekvései, ajánlásai eljussanak a döntésre jogosult szakmai körökhöz, illetve a bűnmegelőzés irányításában kompetens tényezőkhöz.

Az ENSZ bűnmegelőzési törekvéseinek tanulmányozása mellett, számunkra rendkívül hasznosnak bizonyultak az Európa Tanács bűnmegelőzési ajánlásai.

Az Európa Tanács Alapokmánya 15. cikkének b. pontja alapján a Miniszterek Bizottsága 1987. szeptember 17-én megtartott küldöttértekezletén R 670/19. szám alatt foglalta rendszerbe mindazon szempontokat és az ezekre tekintő törekvéseket, amelyeket a tagállamok figyelmébe kívánt ajánlani.

Ezeket az ajánlásokat természetesen a Tanács működésének alapelveivel, illetve alapvető politikai törekvéseivel egyeztetve lehet helyesen értelmezni.

Mindenek előtt az 1949. augusztus 3-án hatályba lépett Alapokmány rendelkezéseinek szelleme hatja át az egyes társadalmi viszonyok körében végbemenő politikai tevékenységet. Az Európa Tanácsban, illetve szervezeteiben megvitatott gazdasági, társadalmi, kulturális, tudományos, jogi és igazgatási ügyek, az emberi jogok és alapvető szabadságok megvalósításával kapcsolatos egyezmények lényegében a közös európai örökséget képező eszmék és elvek védelmezését, megvalósítását szolgálják. Ezért tehát sohasem tekinthetők el-

vont tudományos ajánlásoknak, államok feletti döntéseknek, hanem nagyonis gyakorlati célokat szolgáló társadalomépítési programokról van szó, amelyek elfogadása egyben feltételezi a közös európai örökség elfogadását is. Az európai örökséghez tartozó eszmék és elvek köréből kiemelkedik az Emberi Jogok Európai Egyezménye és Őt Jegyzőkönyve, amelyek azzal az igénnyel lépnek fel, hogy az egyezmény aláírói biztosítják a joghatóságok alá tartozó minden személy számára az Egyezményben rögzített jogokat és szabadságokat. Minthogy a szóban lévő Egyezményben kihirdetett emberi jogok és szabadságok katalógusa a tisztelt társaság tagjai előtt ismert, elégséges talán arra hivatkoznom, hogy a Bűnmegelőzési Ajánlások hazai befogadásának és érvényesítésének minimális feltétele, hogy ezen jogok és szabadságok érvényesülését hazai törvényhozásunk garantálja.

A Bűnmegelőzési Ajánlások helyes értékeléséhez még egy további megjegyzést szeretnék tenni. Nevezetesen azt, hogy ezen dokumentum szorosan vett jogi, közigazgatási szempontból sem egy önmagában álló és ekként értékelhető eredménye az Európa Tanács működésének, hanem egy rendszeres és igen elmélyült társadalom- és kriminálpolitikai tevékenység része, amelyet ezek egy akkusaként, igen jelentős állomásaként célszerű értelmezni. Közvetlen előnye az Európai Igazságügyi Miniszterek 14. Konferenciája, amely fórum következtetései hangsúlyozzák: a tagállamok a bűnözés elleni küzdelemben a rendelkezésükre álló forrásokat törekedjenek optimálisan felhasználni, fordítsanak különös figyelmet a bűnözés áldozatainak csökkentésére, a bűnügyi igazságszolgáltatásra nehezedő súlyok könnyítésére irányuló bűnmegelőzési stratégiákra. Ezt megelőzően azonban a Bűnözés Problémáival Foglalkozó Európai Bizottság 32. plenáris ülésén már 1983-ban szorgalmazta egy, a bűnözés megelőzésének megszervezésével foglalkozó szakértői bizottság létrehozását.

Az Európa Tanács a Bűnmegelőzés Szervezéséről

szóló ajánlásait tehát egy, a tagállamok képviselőiből álló 25 tagú bizottság közel négy évi munkával dolgozta ki. Bizonyos vagyok abban, hogy számunkra fontos információkat tartalmaz, hogy milyen irányú szempontok szerint kezdte meg munkáját az említett munkacsoport.

- Vizsgálták a bűnözés megelőzése érdekében büntetőjogi és egyéb intézkedések, továbbá a bűnözéssel való bánásmód hatékonyságát. Ezen belül hangsúlyt fektettek:

-- a bűnözés megelőzése érdekében alakult bizottságok, valamint más közösségi erőfeszítéseket koordináló szervek, közöttük a rendőrség munkájának értékelésére,

-- azokra az állami programokra, amelyek a bűncselekmények elkövetését lehetővé tévő alkalmak csökkentését szolgálják,

-- a lakosság öntevékeny kezdeményezésén alapuló megelőzési lehetőségekre.

- Tanulmányozták a bűnözés megelőzésére irányuló őrzés, vagyonvédelem különböző formáit, a megelőzési szolgáltatásokat nyújtó magántársaságok, a városi miliciák, őrségek tevékenységét és ezek hatósági felügyeletének helyzetét, hatáskörét.

- Áttekintették a bűnmegelőzés témájában folyó kutatásokat.

A bizottság munkáját irányító szempontok közé tartozott az a követelmény is, hogy már munkájuk közben adják közre a bűnözés megelőzésére vonatkozó fontos információkat, továbbá, hogy állásponthoz kialakítása során vegyék figyelembe más, e témában tevékenykedő munkacsoportok, az egyes tagállamok bűnmegelőzési témáival foglalkozó kormány szerveinek eredményeit, tapasztalatait.

Munkájának eredményeként az említett bizottság több olyan megállapítást tett, amelyek alátámasztják a bűnmegelőzés szervezésére tett ajánlásokat. Ezek a következőkben összegezhetők:

- Mindenekelőtt megállapították, hogy az

Európa Tanács tagállamainak tapasztalatai alapján jól érzékelhető annak szükségessége, hogy a bűnözés megelőzése érdekében különleges erőfeszítéseket tegyenek. Felismerték ugyanis, hogy a bűnözés növekedése, a büntetőjogi repressziók korlátozott hatásfoka következtében szükség van olyan beavatkozásokra, amelyek segítségével elkerülhető a törvények megsértése, bizonyos mértékben helyettesíthetők a tekintélyes erőforrásokat mozgósító büntető intézkedések.

E felismeréshez tartozik az a megállapítás is, hogy a bűnmegelőzés csak akkor lehet hatékony, ha szisztematikusan és koordináltan mobilizál minden társadalmi erőt. Ez az elmúlt évtizedekben egyébként is arra indította a legtöbb tagországot, hogy bár igen sokféle formai keretben, de létrehozzák azokat a nemzeti szerveket, amelyek a társadalomirányítás minden szintjén képesek tervezni és koordinálni a bűnmegelőzési tevékenységet. Ezek a szervek, amelyek magukban foglalják a különböző hivatalos és magánszolgáltatások képviselőit, a különböző társadalmi rétegek kiküldöttein, bűnmegelőzési programot dolgoznak ki, kutatásokat szerveznek és hasznos tanácsokkal látják el a bűnügyi politikáért felelős hatóságokat.

A tagállamok többségében a rendőrség felelősnek tekinti magát a bűnözés megelőzéséért, saját keretein belül hoz létre e tevékenységet koordináló szolgálatokat, amelyek aztán más szerveket is mozgósítanak. Például:

-- Belgiumban a bel- és közigazgatási miniszter irányítása alatt tevékenykedő Bűnmegelőzési Felső Tanács működik. Tagjai a csendőrség, a közterületi rendőrség, a bűnmegelőzésben érintett állami és társadalmi szervek és szervezetek. E tanácsok a polgármesterek vezetésével működnek a helyi szinteken is. A csendőrség - amely működését illetően a legszorosabb kapcsolatban áll a bűnmegelőzés problémakörével - Bűnmegelőzési Országos Hivatalt működtet. E hivatal feladata az, hogy koordinálja a csendőri egységek megelőzési politikáját, speciális bűnmegelőzési programokat szervez, részt vesz a tudományos kutatásokban és tapasztalatai alapján kezdeményezéseket, javaslato-

kat tesz a bűnmegelőzésben érintett országos állami szervezeteknek.

-- A tagállamok szinte mindegyike már több évvel ezelőtt megszervezte a bűnmegelőzés speciális rendőri egységeit. E rendőri szervek a bűnmegelőzési tanácsokkal együttműködve részben külső és belső koordinatív feladatokat látnak el, magas szintű tájékoztató és bűnmegelőzési propaganda tevékenységet folytatnak, irányítják, befolyásolják a megelőzési célú öntevékeny állampolgári kezdeményezéseket, szoros kapcsolatban állnak a bűnmegelőzési szolgáltatásokat nyújtó őrző-védő vállalkozásokkal.

Visszatérve az Ajánlásokra azt mondhatjuk, hogy azok mintegy jóváhagyólag tudomásul vették az egyes tagállamok sajátosságainak megfelelő, de közös célok érdekében működő megelőzési struktúrák sokféleségét és szorgalmazzák azok fejlesztését.

- Mint arról korábban említés történt az Ajánlásokhoz vezető indokok között, elismerik a bűnözés oki tényezőinek sokféle megközelítését és a bűnöző magatartás befolyásolásának szociális tényezőit. Emellett azonban hangsúlyozzák a bűnalkalmak csökkentésére irányuló megelőzési lehetőséget. Ilyen módon sikerült megteremteni a szociális és a bűnügyi szituációkhoz kötött megelőzés összhangját, anélkül, hogy a bűnmegelőzés szervei és szervezetei számára szociális, oktatási vagy pedagógiai feladatokat adnának, vagy e feladatok befolyásolását hatáskörükbe tartoznák.

Az ajánlások előkészítése során a bizottság megállapította, hogy a bűncselekményeket lehetővé tevő alkalmak csökkentése érdekében az egyes tagállamok speciális programokat, ún. projekteket dolgoznak ki, illetve hajtanak végre. E programok sajátossága, hogy megvalósításuk a bűnmegelőzésben érintett állami szervek és társadalmi szervezetek széleskörű együttműködésével lehetséges. Szinte minden államban megtalálhatók

- a fiatalkori bűnözés,
- a lopások, betörések,
- a kábítószerfogyasztás megelőzésére

készült speciális programok.

E programok lebonyolításában szinte döntő szerepet játszanak a tömegkommunikáció eszközei, közülük is kiemelkedve a televízió.

- A bizottság megállapításai szerint szinte minden a Tanácshoz tartozó európai államban komoly bűnmegelőzési szerepet játszanak a különböző őrszolgálati és biztonsági vállalkozások.

A vállalkozások által foglalkoztatottak száma igen változó, de szinte mindenütt komoly erőt jelent. Ausztriában 24 ezer csendőrré, illetve rendőrré 3 ezer pénzkísérő, Kanadában 65 ezer rendőrré 47,780 biztonsági őr és pénzkísérő, a Német Szövetségi Köztársaságban 94 ezer rendőrré 126 ezer biztonsági alkalmazott jut.

Megállapítható az is, hogy az említett őrszolgálatok és biztonsági társaságok alakítása és működése hatósági, többnyire rendőrségi ellenőrzés alatt áll. Ilyen módon közvetlenül is lehetőség nyílik arra, hogy tevékenységük során fokozottan érvényesüljenek a bűnmegelőzés szempontjai. Hazai viszonyainkkal egybevetve kiemelkedő jelentőséget kell tulajdonítanunk annak, hogy a cégek létesítését, működését a legtöbb államban törvény szabályozza.

- A bűnmegelőzési kutatásokra és statisztikai rendszerre vonatkozó bizottsági megállapításokat tanulmányozva komoly hiányérzete támadhat az olvasónak. Úgy tűnik, - legalábbis a rendelkezésünkre álló megállapítások alapján - hogy az egyébként igen gazdag európai, sőt az egész világra kiterjedő tudományos pezsgés nehezen talál utat a gyakorlathoz.

Ilyen - meglehetősen vázlatosan ismertetett - előzményi megállapításokra támaszkodnak a tulajdonképpeni ajánlások.

Az Ajánlások készítői abból a ténymegállapításból indulnak ki, hogy az Európa Tanács legtöbb országában a büntető igazságszolgáltatás statisztikáiból tapasztalható a bűnözés egyre erőteljesebb minőségi és mennyiségi növekedése. A lakosság bizonyos rétegeiben elbizonytalanodás tapasztalható.

talható. Veszélyeztetve érzik magukat annak ellenére, hogy a valóságos veszélyeztetettség ezzel nem áll arányban. Tapasztalható, hogy a veszélyérzet következtében az emberek megváltoztatják életrendjüket, szokásaikat, magatartásukat. A késői órákban nem hajlandók otthonról eltávozni, különböző önvédelmi intézkedéseket foganatosítanak, s ezzel romlik az egyén és társadalom életének minősége.

A bűnözés növekedése egyre növekvő terheket ró a büntető igazságszolgáltatásra. A rendőri erők növekedésének ellenére - amely az elmúlt években a legtöbb országban végbement - nem képesek a bűnözés terjedésének megakadályozására. Folyamatosan romlik az igazságszolgáltatás időszerűsége és ezzel együtt hatékonysága.

A büntető eljárások hatékonyságának javítása, a bűnözők társadalmi beilleszkedésének előmozdítása érdekében tett intézkedések hosszabb távon sem bizonyultak elégségesnek. Konstalálható az is, hogy az Európa Tanács tagállamaiban a gazdasági viszonyok javulását, a tartós gazdasági fellendülést sem kísérte a bűnözés csökkentése. Ezért tehát új utakat, a bűnözés kihívásaira új válaszokat kellett keresni, amelyeket a bűnmegelőzési ajánlásokban látnak megfogalmazhatónak.

- Az ajánlásokban megfogalmazott álláspont szerint az igazságszolgáltatás szinte mindenütt szűkös anyagi eszközeit úgy látják optimálisan kihasználhatónak, ha az eddigieknél sokkal jelentősebb erőket fordítanak a bűncselekmények, az áldozattá válás megakadályozására, csökkentésére, egyékes prevenciók politika létrehozására. Ezek magukban foglalhatnák a bűnmegelőzést szolgáló tervezett és koordinált akciókat, a megelőzést szolgáló speciális szervezetek létrehozását, a társadalom erőinek szervezett aktivizálását.

- Az ajánlás a bűnözés megelőzésére szolgáló akciókra koncentrál, amely megpróbálja a bűnözést megelőzni anélkül, hogy a büntetőjogi eszközökhöz folyamodna, nem hivatkozik a büntető szankció megelőző erejére, tehát sem a speciális, sem a generális megelőzés lehetőségeire. Ilyen módon nagymértékben elszakad a büntetőjogi eszközökkel foly-

tatható bűnmegelőzési tevékenységtől és alapvetően két fő irányba ható megelőzési stratégiát javasol:

-- Szorgalmazza az ún. szociális megelőzést és ezen a mikrokörnyezetben ható pedagógiai, szociális, nevelési törekvéseket ért.

-- Emellett értékelhetően nagyobb figyelmet fordít az ún. "szituációs prevencióra", a bűnalkalmak korlátozására.

Mindemellett hangsúlyozni kell, hogy az ajánlott koncepcióban a két fő megelőzési irány egymást kiegészíti.

A bűnalkalmak korlátozása terén kifejtett bűnmegelőző tevékenységet lényegében a bűnmegelőzés különböző részterületein megvalósítható országos és helyi programokkal látja megvalósíthatónak. Kiemeli a helyi sajátosságokra épülő bűnmegelőzési kezdeményezések jelentőségét.

- Az Ajánlások egyik leglényegesebb megállapítása az, hogy a bűnmegelőzés - bármilyen legyen is a feladatok megközelítése - megköveteli a közösség aktív részvételét. Úgy vélik, hogy a kormányzati tényezők és a helyi hatalmi struktúra részvétele, hozzájárulása nélkülözhetetlen, különösen a megelőzési programok tervezésében, beindításában, azonban ugyancsak nélkülözhetetlen az állampolgári részvétel, továbbá a tudományos körök tevékeny támogatása. Kiemelten kezeli a koordináció problémáját és határozottan ajánlja a bűnmegelőzési bizottságok megszervezését.

- Komoly szerep hárul az őrszolgálati és biztonsági társaságokra. E vállalkozások nagymértékben hozzájárulnak a bűnözés megelőzéséhez és a potenciális áldozatok védelméhez:

-- azzal, hogy akadályozzák a bűncselekmények elkövetését, növelik a felfedezés kockázatát,

-- a védelemben részesített személyekben enyhítik a félelemérzetet,

-- jelentős értékek őrzéséről, biztonságáról képesek gondoskodni és ezáltal lehetővé teszik, hogy a rendőrség saját erőt ésszerűen használhassa.

- Végezetül az ajánlások igen nagy gondot

fordítanak a bűnmegelőzés kommunikációs rendszerének működésére, a pontos statisztikai és tudományos információgyűjtésre és ezek visszacsatolására.

E feladatkörben elsőrendű szerepet szán a tömegtájékoztatás eszközeinek. Felhívja a tagállamokat, hogy az Emberi Jogokról Szóló Európai Egyezmény által szentesített véleményszabadságot ösztönözve tájékoztassák a médiákat:

-- a témák dramatizálását, a pánikkeltést elkerülve adjanak tájékoztatást a bűnözés helyzetéről, egyes eseményeiről, a megelőzés lehetőségeiről,

-- tájékoztassák a nyilvánosságot a megelőzés szervezeteiről, programjairól, adjanak tanácsokat, nyújtsanak segítséget, kérjék a lakosság támogatását.

- Az Európa Tanács szervezeti kérdéseiben ajánlja a kormányoknak, hogy a megelőzést, a bűnözés elleni harcot szolgáló kormányprogramokba, mint állandó feladatot vegyék fel, azzal a céllal, hogy kialakíthatók legyenek a konkrét akcióprogramok anyagi alapjai. Biztosítsák, hogy a bűnmegelőzés megszervezésében és fejlesztésében megállapítható legyen a különböző kormánysszervek feladata és felelőssége. Szervezeti jellegű ajánlás, hogy a kormányok hozzanak létre és támogassanak országos és regionális bűnmegelőzési szervezeteket. Emellett felhívja a kormányok figyelmét a bűnmegelőzési programok, kutatások támogatására és a nemzetközi együttműködés lehetőségeinek szélesítésére.

Úgy vélem, hogy az Ajánlások korántsem teljes részletességű bemutatásával, talán sikerült az Önök érdeklődését a hazai bűnmegelőzési törekvések iránt is felkelteni, és bemutatni az előrehaladáshoz szükséges tájékoztató pontokat. Ezek segítségével talán a bűnmegelőzés tekintetében is felzárkózhatunk a modern államokban már megvalósult elképzelésekhez. Szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy az első lépéseket már megtettük, elindultunk Európába.

Mégpedig konkrét tervekkel, s mi több, cselekvés-

sel. A továbbiakban csak belső meggyőződésünkön és cselekvőkészségünkön múlik, hogy odaérünk-e. Szándékaink, törekvéseink politikai-gazdasági feltételei adottak, hiszen a minap deklarált kormányprogram az állami politika rangjára emelte az Európa Tanácshoz történő csatlakozás szándékát. E gondolatok jegyében született meg a hazai bűnmegelőzés koncepciója.

A koncepció kidolgozása során arra törekedtünk, hogy az ENSZ és az Európa Tanács ajánlásai a bűnmegelőzés elméletének kidolgozása során elért hazai tudományos eredményeket messzemenően figyelembe véve olyan önálló elképzelést alakítsunk ki, amely megfelel hazánk jelenlegi és néhány évre előre látható helyzetének. Törekedtünk arra is, hogy elképzeléseinket minél szélesebb körben ismertessük. Ezért már több mint egy évvel ezelőtt két alkalommal is megbeszélést, konzultációt szerveztünk a politikai pártokkal, kikértük az egyházak vezető tisztségviselőinek véleményét és tájékoztottunk a cigányságot képviselő szervezetek, pártok körében. Ezen túlmenően - a tervezetek államigazgatási koordinációja során - kikértük az országos hatáskörű szervek véleményét is. Munkánkban mindvégig éreztük a Tisztelt Társaság és az Igazgató Tanács támogatását.

Munkánk előkészítése során sok tekintetben azonos, de számottevő sajátosságokat is felmutató helyzetértékeléshez jutottunk, mint az Európa Tanács ajánlásait kidolgozó munkabizottság. /Azzal a különbséggel persze, hogy a mi munkakollektívánk létszáma igen könnyen megállapítható, és anyagi lehetőségeinkről sem nehéz számot adni, hiszen ilyenek nem voltak./ Hasonlatos a helyzet, mint a legtöbb európai államban, atekintetben, hogy a 80-as évek statisztikai adatai a bűnözés ugrásszerű emelkedését igazolják. A bűnözés szervezetében hazánkban is kedvezőtlen változások történtek. A bűnözés egyre szervezettebbé és veszélyesebbé válik.

E ponton szeretnék rövid kitérőt tenni. Vita folyik a bűnözés valóságos társadalmi veszélyességének megítélése körül. Többen úgy látják, hogy a rendőrség vezető tisztviselői szervezeti érde-

keiktől indíttatva túldimenzionálják a bűnözés veszélyeit, a valóságosnál kedvezőtlenebbnek ítélik a közbiztonság helyzetét. Úgy tűnik, az elmentmondás az érvek szembeállításával nem oldható fel. Azon egyszerű oknál fogva, hogy a közbiztonság helyzetének megítélése nem a rendőri, vagy más igazságszolgáltatási vezetők feladata.

Azt gondolom, hogy a társadalom egyes életviszonyainak helyzetéről azoknak kell véleményt alkotniuk, akik benne élnek és nem azoknak, akik ezen életviszonyok rendjének fenntartásáért felelnek. Konkrétan tehát, véleményem szerint azt, hogy Magyarországon, az egyes megyékben, városokban és községekben milyen a közbiztonság helyzete, a parlamentnek, illetve majd a jövőben létrejövő önkormányzatoknak kell megítélnie. Ezen értékítéléshez kapcsolódhat a rendőrség. Egyrészt úgy, hogy az értékelést, feladatainak meghatározása során köteles figyelembe venni, másrészt pedig aképpen, hogy az elemző-értékelő munkához szükséges információkat a közvélemény és a döntésre jogosultak rendelkezésére bocsátja.

Visszatérve a közbiztonság problémáihoz, mégiscsak úgy tűnik, hogy a bűnözés más devianciák hatókörének növekedése folytán fokozódik a lakosság veszélyérzete. Ez nem elsősorban a tömegkommunikációban megjelenő, a valóságot nem mindig pontosan tükröző híradások révén állapítható meg, hanem más, ettől megbízhatóbb társadalmi mozgások észlelése révén. Az elmúlt években korábban nem tapasztalt mértékű kereslet jelent meg a biztonságtechnikai szolgáltatások iránt. Egyre több állampolgári kezdeményezésre szerveződő önvédelmi csoport alakul. Mindezek arra mutatnak, hogy kiváltódtak a társadalom önvédelmi reflexei és nekünk az a kötelességünk, hogy ezekre reagáljunk.

Az Európa Tanács által kiküldött munkabizottság - mint erről korábban már említés történt - azt tapasztalta, hogy a jólét fokozódása, a javak gyarapodása sem vezetett a bűnözés csökkenéséhez. Semmi meglepőt nem találtak, és mi sem találunk ebben a megállapításban, hiszen a felgyorsult társadalmi változások mindig is a devianciák növeke-

déséhez vezettek. Hazánkban e változások kedvezőtlen irányúak voltak. Mint ismert, ez a társadalom széles rétegeit érintő életszínvonal csökkenésben és morális fellazulásban is jelentkezett. Sajnálatos, de végülis szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a bűnözés és más devianciák hatókörének növekedése belátható időn belül még folytatódni fog. Ezért reális annak veszélye, hogy a bűnözés hazánkban is jelentős társadalmi problémává nő, amely számottevő mértékben akadályozhatja a társadalom erkölcsi rendjének megszilárdítását és végső soron a nemzet megújulásának programját. A társadalom irányító tényezői tehát döntési helyzet előtt állnak. Választ kell adni a bűnözés kihívásaira.

Történeti tapasztalatok azt mutatják, hogy a válasz kétféle lehet: A bűnüldözési potenciál erősítése és a bűnmegelőzési tevékenység kibontakoztatása.

A bűnüldözés helyzetének javítása, a rendőrség létszámának, felszereltségének, képzettségének javítása ma már nem mellőzhető feladat. Ennek igazolása sokoldalúan megtörtént. Emellett azonban fel kell hívni a figyelmet arra a tapasztalatra - amelyet sok más forrás mellett az Európa Tanács bűnmegelőzési anyagainak ajánlásaiból is tudunk -, hogy mindezen intézkedések önmagukban nem alkalmasak, pontosabban nem elégségesek a bűnözés terjedésének megakadályozására, hatókörének számottevő korlátozására. Emellett azonban azt is látnunk kell, hogy megfelelő bűnüldözési potenciál, általában megfelelő erejű rendőrség nélkül a bűnmegelőzési törekvések sem lehetnek egyebek pusztán illúzió. Európában ez a gondolat vezetett a korszerű bűnmegelőző tevékenység kibontakozásához.

Bűnmegelőzési ajánlásaink kidolgozása során rendkívül nagy figyelmet fordítottunk arra, hogy az általunk javasolt intézkedések minden tekintetben megfeleljenek a jogállamiság követelményeinek. Ezért mindenekelőtt szükségesnek láttuk a bűnmegelőzés alapelveinek rögzítését.

- Az állami szervek és társadalmi szervezetek tevékenységében - az alkotmányosság és törvényesség elve - a bűnmegelőzés viszonylatában is konkrét

jelentést tartalommal bír.

-- A megelőzési tevékenység csak az állampolgárokat megillető alkotmányos jogok, az emberi méltóság tiszteletben tartásával folytatható. Tilos bármiféle megelőző tevékenység, amely egyes állampolgárokat vagy azok bármely csoportját hátrányos megkülönböztetéssel sújtja, vagy ilyen megkülönböztetéshez vezethet.

-- Az állampolgárok személyét és jogait, a gazdálkodó szervezetek, intézmények tevékenységi körét, tulajdonosi jogosítványait érintő megelőzési tevékenység csak nyilvánosan kihirdetett, mindenki számára hozzáférhető jogszabályok, vagy a bíróság e jogszabályokon alapuló döntése alapján végezhető.

- A bűnmegelőzés döntően állami, kormányzati feladat, amelynek alapelveit, fő irányait, szervezeti rendszerének kereteit a kormány határozza meg. A helyi önkormányzati szervek feladata a bűnmegelőzés helyileg szükséges súlypontjainak, szervezeti rendjének kialakítása.

- A bűnmegelőzés, mint kormányzati feladat, elsősorban az államigazgatási szervek tevékenységében, az egészségügyi és szociális, az oktatási és belügyi igazgatásban realizálódik.

A belügyminiszter ágazati felelősségének és irányítói jogosultságának megállapítását mindennek előtt az indokolja, hogy elsősorban a Belügyminisztérium szervei találkoznak működésük során azokkal a körülményekkel, amelyek a bűnözés különböző szintjein okként, feltételként figyelembe jönnek és megszüntetést igényelnek. Ezen túlmenően a rendőrség alkotmányos feladata a bűnözés megelőzése, a bűncselekmények felderítése. E két feladat irányításának különválasztása gyakorlati szempontból nem indokolható.

A belügyminiszter irányítói jogköre nem csupán a rendőrségre, hanem az államigazgatási szervek jelentős területeire /tanácsai/, valamint a fegyveres vagyonvédelmi szervezetekre is kiterjed. E minőségében képes kellő információ birtokában hatékonyan irányítani a területi bűnmegelőzési tevékenységet is.

- Jogszabályi és szervezeti úton egyaránt biztosítani kell azt az állampolgári jogot, hogy a társadalom tagjai, képviselők útján irányítsák és ellenőrizzék a bűnmegelőzés államigazgatási szerveinek munkáját, ide értve a rendőri tevékenység szükséges kontrollját is. Ez a helyi önkormányzatok, illetve a parlament, vagy azok szakosított bizottságai révén valósulhat meg.

- Az állampolgároknak joguk van személyük, jogaik, jogos érdekeik és tulajdonuk védelmében öntevékeny, vagy rendfenntartó erővel együttműködve szervezeteket alapítani.

- A bűnmegelőzés jog- és intézményrendszerét, igazgatási feladatait keretjelleggel a helyi önkormányzatok számára széleskörű önállóságot biztosítva kell meghatározni.

- A bűnmegelőzés koncepcióját és a bűnmegelőzési tevékenységet elsősorban a tudományosság igényeinek megfelelően, az adott társadalmi realitásokat figyelembe véve kell kialakítani és gyakorolni.

- Elsőbbséget kell biztosítani azoknak a bűnmegelőzési feladatoknak, amelyek a legáltalánosabb megelőző hatás kifejtésére irányulnak és amelyek a bűnözés nagyobb hányadára terjednek ki. Elsősorban azokat a bűnmegelőzési tevékenységeket kell szorgalmazni, amelyek a legveszélyesebb, a közvéleményt legjobban irritáló, a köznyugalmat leginkább veszélyeztető, illetve a bűnözésben új minőséget jelentő bűncselekményfajták megelőzésére irányulnak. Biztosítani kell a bűnmegelőző tevékenység tervszerűségét és rugalmasságát, elsősorban a vagyonvédelem, az utógondozás és a fiatalok bűnözés területén.

Az alapelvekben is megfogalmazottak figyelembevételével látjuk lehetségesnek meghatározni a bűnmegelőzés fő irányait:

- Legtöbb eredménnyel kecsegtető és egyben a legszélesebb bűnmegelőzési irány, a bűnalkalmak korlátozása. Ez magában foglalja az ember élete, egészsége és testi épsége ellen irányuló bűncse-

lekmények okainak és feltételeinek korlátozását, a vagyon és a gazdálkodás rendjének, továbbá a közösségi életterek, a tárgyi és természeti környezet védelmét.

- Álláspontunk szerint a bűnmegelőzési tevékenységnek ki kell terjednie azok segítésére, támogatására, büntetőjogi eszközökkel történő védelmezésére, akik az őket körülvevő környezet ártalmainak kitéve bűnelkövetővé válhatnak. E bűnmegelőzési irány a család-, gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységhez kapcsolódó bűnmegelőzési tevékenységet feltételez.

- Védelemben kell részesíteni, illetve védekező magatartásukat elő kell segíteni mindazoknak, akik személyes tulajdonságaik, élethelyzetük, környezetük révén, fokozottan vannak kitéve annak a veszélynek, hogy bűncselekmény áldozatai, károsultjai legyenek. Fokozottan biztosítani kell a sértettek védelmét és arra kell törekednünk, hogy jogaik maradéktalan érvényesülését támogassuk.

- A bűnismétlés megelőzése érdekében együttesen kell megvalósítani a visszaeső bűnelkövetők társadalmi integrációját előmozdító és az újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozását célzó intézkedéseket.

Koncepciónkban a bűnmegelőzés eszközeinek tekintjük mindazokat a társadalmi és jogi eszközöket, amelyek összhatásukban közvetve, vagy közvetlenül alkalmasak a bűnözés okainak korlátozására a sértetté, vagy áldozattá válás akadályozására.

- A bűnmegelőzés társadalmi eszközei körében kiemelkedő jelentőséget kell tulajdonítanunk a család-, gyermek- és ifjúságvédelem, az oktatás és nevelés, a sajátos társadalmi csoportok bűnmegelőzési célzatú védelmét biztosítani képes szociálpolitikai jog és intézményrendszereinek, illetve az ezeken belül megvalósuló állami és magánkezdemenyező ellátásoknak, szolgáltatásoknak, és az egyházak tevékenységének. A bűnözés és más devianciák tekintetében is egyre növekvő jelentő-

ségű feladatok hárulnak a mentális egészségügyi alapellátásra.

A minap meghirdetett kormányprogramból tudjuk, hogy az oktatás, a művelődés, a szociálpolitika, az egészségügy jog- és intézményrendszere, az egyházak ezirányú szerepvállalása átalakulóban van, illetve az átalakítási szándék megvalósulásának kezdeténél tart. Rendkívül fontos, hogy az átalakulás folyamatát figyelemmel kísérjük, és az is, hogy a jog- és intézményi reform kivitelezésekor a bűnmegelőzés szempontjai teret kapjanak.

- A vagyon- és gazdaságvédelemben érvényesülő bűnmegelőzési tevékenységet az új tulajdonformáknak és az átalakuló gazdasági rend követelményeinek megfelelően kell kialakítani. A gazdálkodás autonómiáját tiszteletben tartva, meg kell teremtenünk annak jogi és szervezeti feltételeit, hogy a tulajdonosok a tulajdonformára tekintet nélkül, hatékonyan védelmezhesék vagyonukat és gazdálkodásuk rendjét. Éppen ezért a gazdálkodókkal együtt érdekeltek vagyunk abban, hogy előmozdítsuk a vagyonvédelmi szolgáltatások széleskörű kibontakozását. Ezen túlmenően is szaktanácsadás-sal, felvilágosító munkával kell támogatni a gazdálkodót abban, hogy vagyonáról a jó gazda gondosságával gondoskodhassék.

A gazdálkodás rendjébe beavatkozó vagyonvédelmi normák, netán hatósági utasítások helyett, célszerűbbnek tartjuk a bűnmegelőzési szabványok kimunkálását. E szabványok széles körben kihatnak a vagyonvédelmi technika fejlődésére, a biztosítási rendszerre és összhatásukban komoly mértékben növelhetik a vagyonbiztonságot.

- A bűnmegelőzés jogi eszközeinek körét hatékonyan bővítheti a gazdálkodás és a kereskedelem, az adózás ellenőrzése céljából működő ellenőrzési rendszer.

- A magánkezdemenyezésekkel kiegészülő fegyveres vagyonvédelmi szervek sok tekintetben más-ként meg nem oldható bűnmegelőzési feladatokat látnak el. Véleményük szerint azonban e szervek működésének jogi szabályai elavultak, tevékenységüket

rendező - főként alacsonyabb szintű jogszabályokban megfogalmazott - felhatalmazások ellentétesek a Köztársaság alkotmányával. Halaszthatatlan feladatnak látjuk, hogy e szervek működésének szabályait törvény határozza meg. E szabályok kidolgozása és később az e szervekkel történő bűnmegelőzési célzatú együttműködés, egy igazán hatékony vagyonvédelem megvalósulásához járulhat hozzá.

- A közösségi életterek biztonságát, rendjét, tisztaságát, a természet értékeinek védelmét, ma jórészt a rendőri közbiztonsági szolgálat és kisebb mértékben az ehhez csatlakozó közterület-felügyelet és természetvédelmi őrség látja el. Bizonyosak vagyunk abban, hogy az önkormányzatok feladat- és jogkörének meghatározása során e tenivalók rendje és szervezeti modellje átalakul. Hiszen tipikusan önkormányzati feladatokról van szó. Az is bizonyos, hogy leginkább e tevékenységhez kapcsolódhatnak az önkormányzat irányításával működő és az állampolgári önvédelmet szolgáló állampolgári kezdeményezések.

- Sok tekintetben megoldásra váró problémák között tartjuk számon a visszaesés megelőzésének feladatait. Mint ismert, a közelmúltban hatályon kívül helyeztük a rendőrhatalom kényszerintézkedéseket. Nincs alkotmányos alapja annak sem, hogy a rendőri szervek a visszaesés megakadályozása céljából a potenciális bűnelkövetőket veszélyes bűnözővé nyilvánítsák és ekként ellenőrizzék.

Az a meggyőződésünk, hogy az egyoldalú magatartáskorlátozás és a személyi szabadságokat is sértő rendőri ellenőrzés önmagában nem lehet megfelelő eszköze a visszaeső bűnelkövetők társadalmi reintegrációjának. Azt kell szorgalmaznunk tehát, hogy ezek az emberek kellő támogatással, valódi nevelő ráhatásokkal találják meg a társadalomba visszavezető utat. Helyzetünket reálisan értékelve azonban azt is látnunk kell, hogy ennek pénzügyi, anyagi lehetőségei rendkívül csekélyek, és nem számíthatunk arra, hogy a jövőben számottevően növekedni fognak. A vissza-

eső bűnözők kezelésének lehetőségeit nyilvánvalóan tovább fogja csökkenteni a munkanélküliség, valamint az a körülmény, hogy ezek az emberek szükségképpen társadalmilag kevésbé hasznos, képzetlen, alacsony munkakultúrájú munkaerőt jelentenek. Mindezek olyan problémák, amelyeket az alakuló szociálpolitikának tekintetbe kell vennie.

A helyzet reális megítéléséhez tartozik az is, hogy vannak és bizonyosan a jövőben is lesznek olyan bűnelkövetők, akik a bűnözést megélhetési forrásnak tekintik és életmódként folytatják. Jelenlétük a társadalomra, az állampolgárok személyére és javaira nézve permanens veszélyt jelent. Az a meggyőződésem, hogy ez a bűnözői kör a bűnmegelőző célzatú rendőri ellenőrzés hatáskörében kell hogy maradjon. Kérdés az, hogy ez az adott alkotmányos és törvényes lehetőségek között miként oldható meg. Álláspontom szerint olyan helyzetet kell teremteni, hogy a rendőrség saját kezdeményezésére, külső szerv által nem ellenőrzött belső határozatokra alapítva a jövőben senkit ne ellenőrizzen. Ezért a visszaesés megelőzését célzó rendőri ellenőrzés jogi feltételeit a büntetőeljárásról, illetve a büntetések végrehajtásáról szóló jogszabályok módosítása során szükséges megteremteni. Mégpedig úgy, hogy a rendőri ellenőrzés szükségességét, feladatkörét és időtartamát a bíróság állapítsa meg, annak törvényességét pedig az ügyészség vagy a bíróság ellenőrizze. Jól tudom, hogy a javasolt jogi szabályozás nem oldja meg azt a problémát, hogy a szóbanlévő bűnözői kör rendőri ellenőrzése ez idő szerint nem megoldott. Átmenetileg a pártfogó felügyelet szabályainak rendőri közbiztonsági célú ellenőrzése működhet, ez azonban nem tekinthető végleges hatályúnak, hiszen az ellenőrzés hatóköréből a pártfogó felügyelet alá nem helyezhető legveszélyesebb elkövetői kategóriák kikerülnek.

- A korábbinál sokkal nagyobb jelentőséget kell tulajdonítanunk a célzott bűnmegelőzési propagandának. Mindenekelőtt arra van szükség, hogy megismerjük a bűnüldöző és bűnmegelőző tevékenységekkel kapcsolatban a társadalom különböző réte-

geinek és irányító tényezőinek véleményét, kívánóságait és információs igényeit. Arra kell törekednünk, hogy a bűnözés alakulásáról - tehát korántsem a közbiztonság helyzetéről - reális információkat adjunk. Nyújtsunk felvilágosítást a bűnözés, illetve az egyes bűncselekmények veszélyeiről, a védekezés lehetőségeiről. Közvetett módszerekkel ösztönözzük az állampolgári öntevékenység kibontakozását és minden lehetséges módon támogassuk a törvényes alapokon működő szervezeteket.

A bűnmegelőzés jövőbeni szervezeti rendjét koncepcióknak szerves részének tekintjük. Anélkül, hogy részletekbe bocsátkoznánk, négy dolgot szeretnék kiemelni:

a Bűnmegelőzési Tanács szervezésének kérdései, a bűnmegelőzéssel kapcsolatos önkormányzati feladat, egyes új, ma már alkalmazott szervezeti megoldásokat és a rendőrség bűnmegelőzési feladatait.

- A Bűnmegelőzési Tanács létesítését szorgalmazó, már korábban sokszor elhangzott érveket nem kívánom megismételni. Azt gondolom azonban, hogy a társadalom átalakulásának folyamatai további érveket szolgáltathatnak. Mint arról már említést tettem, a politika, a szociális, a művelődés, az egészségügy intézményi- és jogrendszere, e körben az egyházak szerepe átalakulóban van. Ez az átalakulás nyilvánvalóan magas szintű, majd később, helyi politikai és jogi döntések sorozata révén történik. E döntési mechanizmusba szükségesnek látszik a bűnmegelőzés szempontjait szervezetszerűen is beépíteni. Így tehát, a bűnmegelőzési ajánlások az említett döntési folyamatokban döntésoptimalizáló tényezőként jelennek meg. A Tanács lehetséges személyi összetételét a kialakult, illetve formálódóban lévő politikai rendszer önként kínálja. A korábbiakhoz képest azonban újra kell gondolni a Tanács irányítási viszonyait. Egyik megoldásként továbbra is lehetségesnek tartjuk, hogy a belügyminiszter irányító szerepet töltsön be.

Emellett azonban megfontolandó, hogy a taná-

csok irányításában milyen feladatot képes vállalni a rendőrséget felügyelő parlamenti bizottság. Annál is inkább, mert mindez összefügg az önkormányzatok lehetséges bűnmegelőzési feladataival.

- Az előbbi gondolat átvezet az önkormányzatok, a bűnmegelőzés viszonyának kérdéseire. Az a véleményem, hogy a bűnmegelőzés lehetséges tennivalóinak zöme az önkormányzatok hatókörén belül vár megoldásra. Ilyen értelemben szerveződhetnek - amennyiben ezt majd az önkormányzat szükségesnek ítéli - a helyi bűnmegelőzési bizottságok. Előre lehet látni, hogy a bűnmegelőzést célzó öntevékeny állampolgári kezdeményezések leghasznosabban az önkormányzatok irányítása alatt működhetnek. Itt kell felvetni az önkéntes rendőrség problémáját is. Ezzel összefüggésben újra kell gondolnunk a rendőrség és az öntevékeny rendfenntartó társadalmi szervek viszonyát. Az önkéntes rendőrség, a rendőrség által kitűzött céloknak megfelelően működő és irányított szervezetként funkcionál. Tevékenységének szabályai politikai és jogi szempontból egyaránt elavultak. Emellett nem egyeztethető össze a Köztársaság alkotmányával. A jövőben az önkormányzatok mellett, vagy akár azoktól is függetlenül létrejövő öntevékeny közbiztonsági társadalmi szervezetek létrejöttére számítunk, a rendőrségnek e szervezetekkel egyenrangú partner viszonyt kell kialakítania. Készen kell állnia az együttműködésre, a szakmai segítségnyújtásra. Álláspontom szerint ezen állampolgári kezdeményezések leginkább egyesületi formában, az egyesületi jog talaján működhetnek.

- Említés történt már arról, hogy a bűnmegelőzés hatékonyságának fokozása érdekében új, a megváltozott társadalmi feltételekhez illeszkedő szervezeti megoldásokat is kell keresni. Ezek közül az egyik a bűnmegelőzési alapítványok létesítése. Információink szerint ma már több megyében létesítettek a gazdálkodók és a rendőrség részvételével bűnmegelőzési alapítványt. Az alapítványokban elhelyezett tőke hasznosítása révén a legveszélyeztetettebb üzemek, vállalkozások ja-

vára különböző vagyonvédelmi intézkedéseket kezdeményeznek. Az alapítvány pénzügyi forrásaiból korszerű jelző-, riasztóberendezéseket és egyéb biztonságtechnikai felszereléseket vásároltak. A már működő, valamint a jövőben létesülő alapítványok céljai kiterjeszthetők egyéb, szélesebb értelmű bűnmegelőzési irányokba is. Itt mindenképp előtérbe kell hozni a bűnmegelőzési kutatásokat, találmányokat és a propaganda tevékenység finanszírozására gondolkodni, de nem tartom kizártnak a bűnmegelőzési célú humán-szolgáltatások támogatását sem. A helyi alapítványok mellett lépéseket tettünk egy megfelelő pénzügyi háttérrel rendelkező Országos Bűnmegelőzési Alapítvány létesítésére is.

- A már kifejtett okokból a rendőri szervezetnek is érdeke a vagyonvédelmi szolgáltatások mielőbbi kibontakoztatása. Azt sem tartjuk kizártnak, hogy ennek elősegítése érdekében, korlátozott körben, a rendőrség maga is részese legyen ilyen vállalkozásoknak. Erre is találunk néhány friss példát. Természetesen szóba sem kerülhet, hogy a rendőrség a költségvetésben finanszírozott feladatait vállalkozási formák keretei között kiárítsa. Ellenben a bűnözés folyamatos értékelése, elemzése során nyert tapasztalatait anyagi haszonnal is értékesítheti a bűnmegelőzés érdekében. Tehát a rendőrség részt vehet olyan vállalkozásokban, amelyek tanácsadással, a kereslet és a biztonsági, biztonságtechnikai kínálat egymáshoz közelítésével bűnmegelőzésszervezési feladatokat látnak el. Ilyen vállalkozásnak ígérkezik az a bűnmegelőzés-szervezési kft., amely most mutatkozott be a Nemzetközi Vásáron.

- Végezetül szeretnék említést tenni a rendőrség lehetséges feladatairól is. Ma már szerencsére nincs helye azoknak a nézeteknek, amelyek szerint a rendőrség a bűnmegelőzés fő szerve, és azoknak az álláspontoknak sem, amelyeknek képviselői úgy vélik, hogy a rendőrségnek nincs köze a bűnmegelőzéshez. A bűnmegelőzés alapjában véve állami feladat, amely a különböző államigazgatási szervek, közöttük a rendőrség tevékenységében realizálódik. Ennek nem mond ellent az sem, hogy az

állampolgárok öntevékenyen vállalhatnak magukra bűnmegelőzési feladatokat, illetve, hogy a bűnmegelőzés bizonyos részterületein vállalkozások működhetnek.

Azt gondolom, hogy a bűnmegelőzés állami feladatainak körében a rendőrségnek is megvannak a maga tennivalói. Európai tapasztalatokat is figyelembe véve e feladatok a bűnmegelőzés koordinációja, a család-, gyermek- és ifjúságvédelemben, a visszaesés megelőzésében, a kábítószerellenes küzdelemben való részvétel, a fegyveres őrszolgálatok és magánnyomozó irodák szakmai felügyelete körében határozhatók meg. Ide tartozik a bűnmegelőzést szolgáló politikai és jogi döntések előkészítése, a bűnmegelőzési célú szabványok kezdeményezése, és az ezzel kapcsolatos szabványügyi eljárásban történő szakhatósági részvétel. Minthogy a bűnözés megjelenési formáiról, a bűnözői szokásokról és módszerekről a rendőri szervek rendelkeznek a legközvetlenebb információkkal, kézenfekvő feladatuk az információ átadása, közvélemény elé tárása és mindezekkel összefüggésben a bűnözés megelőzését szolgáló propaganda tevékenység. Nem kétséges az sem, hogy a rendőri szervezetnek részt kell vállalnia a bűnmegelőzési célú kutatásokban és e kutatások támogatásában is. Ezt anyagi lehetőségeinkhez képest eddig is megtettük, de szándékaink szerint a jövőben még inkább szorgalmazni fogjuk.